

Винахід відноситься до способів дослідження й аналізу матеріалів за допомогою оптичних засобів, зокрема до способів дослідження й аналізу матеріалів за допомогою люмінесцентних вимірів таких як спектри фото-, електро-, катодолюмінесценції, спектри радіолюмінесценції, спектри рентгеніюмінесценції, за допомогою методів і способів математичного моделювання.

В основу винаходу поставлено задачу розробки способу аналізу експериментальних спектрів люмінесценції, який дозволяє знайти в експериментальному спектрі люмінесценції як індивідуальні смуги люмінесценції в яких до початку розкладання відомо тільки положення максимуму по осі абсцис, так і слабовиражені індивідуальні смуги люмінесценції, випромінювання яких перекривається випромінюванням більш інтенсивних індивідуальних смуг і в яких заздалегідь невідомі всі три параметри розрахункових функцій Гауса, які описують ці індивідуальні смуги.

Поставлена задача вирішується тим, що в способі аналізу експериментальних спектрів люмінесценції, що включає одержання експериментальних спектрів люмінесценції, розкладання експериментальних спектрів люмінесценції на індивідуальні смуги інтенсивність яких описується з використанням розрахункових функцій Гауса параметри яких знаходяться за допомогою математичного методу найменших квадратів виходячи із критерію мінімального значення суми квадратів різниць між розрахунковими й експериментальними значеннями по всіх експериментальних точках новим є те, що для знаходження значень інтенсивності випромінювання слабовиражених або сильно перекритих сусідніми компонентами індивідуальних смуг люмінесценції використовують розрахункові функції Гауса в яких заздалегідь невідомі значення трьох параметрів: амплітуд максимумів, напівширин й положень максимумів індивідуальних смуг, при цьому для знаходження невідомих положень максимумів застосовують багаторазове віднімання суми значень знайдених індивідуальних смуг зі значень залишку експериментального спектра:

$$\Delta\varphi^s(x_j) = \Delta\varphi^{s-1}(x_j) - F^s(x_j), \quad (1.1)$$

де $\Delta\varphi^s(x_j)$ - кінцеві значення погрішності розкладання, що являє собою монотонну функцію без значно виражених екстремумів, $\Delta\varphi^{s-1}(x_j)$ - значення залишку експериментального спектра після s -і віднімання, s - індекс, який характеризує номер і кількість циклів віднімання, що являє собою кінцеву послідовність цілих чисел - $s=1,2,3\dots f$, $j=1, 2, \dots k$ - індекс, що відповідає положенню експериментальної точки спектра люмінесценції по осі абсцис, k - число експериментальних точок, $F^s(x_j)$ - сума значень знайдених індивідуальних смуг після s -того віднімання зі значень s -і залишку експериментального спектра - $\Delta\varphi^{s-1}(x_j)$:

$$F^s(x_j) = \sum_{i=1}^{n_s} A_i \exp \left[\frac{-(x_j - x_{i\max})^2}{2w_i^2} \right], \quad (1.2)$$

де A_i - амплітуда максимуму, w_i - напівширина, $x_{i\max}$ - положення максимуму i -ої індивідуальної смуги по осі абсцис, n_s - число знайдених індивідуальних смуг після s -того вирахування. Для знаходження оптимальних значень параметрів функцій Гауса, які описують індивідуальні смуги люмінесценції з найденими або відомими положеннями максимуму, використовують "нелінійну" модель мінімізації цільової функції, коли одночасно оптимізуються амплітуда максимуму - A_i і напівширина - w_i , при цьому цільова функція - $\Phi^s(A_i, w_i)$, що дозволяє знайти наступні пари параметрів індивідуальних смуг - A_i, w_i , максимуми яких проявляються після s -того віднімання суми значень знайдених індивідуальних смуг - $F^s(x_j)$ зі значень $s-1$ залишку експериментального спектра - $\Delta\varphi^{s-1}(x_j)$, має вигляд:

$$\Phi^s(A_i, w_i) = \sum_{j=1}^k [\Delta\varphi^s(x_j) - F^s(x_j)]^2 = \min, \quad (1.3)$$

а для спрощення мінімізації і полегшення знаходження оптимальних параметрів цільової функції (1.3) застосовується розділення цільової функції на окремі частини по ділянках інтегрального спектра люмінесценції з використанням додаткового критерію мінімальності всіх її частин:

$$\Phi(A_i, w_i) = \sum_m \Phi_m(A_i, w_i), \quad (1.4)$$

$$\Phi_1(A_i, w_i) \wedge \Phi_2(A_i, w_i) \wedge \dots \wedge \Phi_m(A_i, w_i) = \min, \quad (1.5)$$

де m - число смуг.

Таким чином запропонований спосіб аналізу експериментальних спектрів люмінесценції дозволяє знайти в експериментальному спектрі люмінесценції як слабовиражені індивідуальні смуги люмінесценції, випромінювання яких перекривається випромінюванням більш інтенсивних індивідуальних смуг і в яких заздалегідь невідомі всі три параметри розрахункових функцій Гауса, які описують ці індивідуальні смуги, так і індивідуальні смуги люмінесценції в яких до початку розкладання відомо тільки положення максимуму по осі абсцис.